

ΟΛΟΚΛΗΡΟΣ Η ΕΝ ΤΗ ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΞΕΙ ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ κ. Κ. ΦΙΛΑΝΔΡΟΥ

ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΝ.-ΤΟ ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΔΥΝΑΣΤΙΚΟΝ.-Η ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ.-ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΕΝΘΟΣ

ΕΣ. Τ. Νορ. 24 Φ. 1924

[Κατά παράκλησιν πολλῶν ἀναγνωστῶν μας, παραθέτομεν κατωτέρω ὁλόκληρον τὴν ἀγορεύσιν τοῦ πληρεξουσίου Θεσσαλονίκης καὶ ἐκλεκτοῦ διευγέρτου μας κ. Κωνστ. Φιλάνδρου, τὴν ἐκδωνθεῖσαν τελευταίως ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει ἐπὶ τῶν προγραμματικῶν ἀποφάσεων τῆς Κυβερνήσεως.]

ΦΙΛΑΝΔΡΟΣ.—Διὰ πρώτην φοράν, κ. πληρεξούσιοι, μετὰ τὴν μακαρίτη τῇ λήξει τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσιν ἀνέχομαι τὸ ἐπίσημον τοῦτο βήμα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου μετὰ τῶν τότε Θρακῶν συναδέλφων μου κατέπαυλιν ἐκκρούσαμεν τὸν κίνδυνον τοῦ Θρακο-Μικρασια-

Ο ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΣ κ. ΦΙΛΑΝΔΡΟΣ

τικοῦ κινδύνου. Ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ ταύτῃ θὰ ἐπεθύμουν, κύριοι, ὅσοι ἀπὸ πάσης ἄλλης ὁμιλίας καὶ ἄλλης περιγραφῆς ἀπορροαγῶν ἐν τῇ αἰσθησὶ τούτῃ αὐτὰ τὰ συντελεσμένα θύματα τῆς Θρακο-Μικρασιατικῆς τραγωδίας, ἢ τοὺς ἐκπορῶντα ἀπορροαγῶν ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦτον καὶ παρουσιάσω τὰ ἐντάτια τῆς Μικρασίας καὶ Θράκης, τὰ σάβαντα τοῦ Πόντου, τὰ σούβρια τῆς Βορείου Ἠπείρου, καθήματα ἢ ἐκ προσφύγων πλῆθους καὶ ἐκ νεκρῶν λωπῶν. Σεβόμενος ὅμως τὴν εὐμισθρίαν τοῦ σεβαστοῦ μου ἀκροατηρίου δὲν φέρω ταῦτα ἐνώπιον ὑμῶν, ἀλλὰ περιορίζομαι εἰς τὴν διὰ λιτῶν φράσεων καὶ λέξεων περιγραφὴν τῆς συμφορᾶς αὐτῆς τῆς τραστίας, ὅσοιαν οὐδέποτε ἀνέγχομαι ἢ μακρῶν ἡμῶν Ἐθνικῇ Ἱστορίᾳ.

Γνωρίζω ἄλλωστε ὅτι αἱ λέξεις εἰνε μορφοποιεῖται καὶ δὲν ἀποδίδουν πιστῶς καὶ ἐπικριβῶς τὰ γεγονότα. Ἐπειτα καὶ ἐν τῇ Μοῦσῃ τοῦ Πινδαρου κατεχόν ἢ τὴν λυρὴν τοῦ Ὀρφέου ἐχειρίζομαι, προσεῖτε δὲ καὶ ἐάν-ἴνα κατὰ τὸν ἀειμνήστον Βασιλεῖον εἶπω—εἰάν ἡγοῦντο χειμῶνος γνῆτες ἐκπύον καὶ οὐδὲν μὲν ἐγὼ εἶχον τὴν στήθην, Ἰώβειον δὲ σὺς τὴν ὑπομονήν» καὶ πάλιν δὲν θὰ ἐτεργάτιζα ἐνκόλως τὸ ἀέριον μαρτυρολόγιον τῶν σκλήρων καὶ προσφύγων τῶν ὁποίων πᾶς ὁ φύλλομετρών τὴν ἱστορίαν ἐξαίει μετὰ φόβου αἰμοσταγῆς τοὺς δακτύλους. Διὰ τοῦτο, ἐπαναλαμβάνω, περιορίζομαι εἰς τὴν δεξιότητα λέ-

ξαι ἢ δυστυχία, κύριοι συνάδελφοι, πάντοτε εἶνε ὁληρὰ καὶ φορτικὴ. Ἄλλ' ἐρωτῶ ἡμᾶς καὶ ἐρωτῶ ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν: Τί ἐπρεπε νὰ πράξωμεν καὶ πῶς νὰ καταφύγωμεν; Κατὰ τὴν πρώτην ἡμῶν προσφυγὴν εἰς Ἑλλάδα ἴσως νὰ ὑπῆρξαν Κράτη, τὰ ὁποῖα δι' ἰδιαιτέρους αὐτῶν σκοποὺς, θὰ μᾶς ἐδέχοντο εἰς τὰ μέρη τὸν. Ἀλλὰ μία τοιαύτη βέβηλος σκέψις καὶ ἰδέα οὐδέποτε διηλθεν ἐκ τοῦ νοῦς ἡμῶν. Προετιμήσαμεν καὶ τότε καὶ νῦν νὰ παραμεινόμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵσως καὶ ἐνοχλητικῶς, καὶ φορτικῶς γενομένοι πλησιοντῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, δύο δεξιὰ τῆς τοῦτον: ἕνα τεμῆχιον ἔρητον ἄρτον καὶ μίαν πενιχρὰν καλύβην!

ΛΕΝΑΡΙΝΟΣ.—Ποσῶς ὁ προσφυγικὸς κόσμος δὲν εἶνε φορτικὸς! ὅχι μόνον δὲν ἐνοχλεῖται, ἀλλὰ ἐκαστοί τινες θὰ ἀσπασθῇ ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, ἐφόσον δυνηθῇ ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἱερὰς ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας ἀσπασθῆναι, οὗτοι ἔχει πρὸς ὑμᾶς. (Χειροκροτήματα).

ΦΙΛΑΝΔΡΟΣ.—Ἐνχαριστῶ ὑμᾶς ἀξιότιμοι κύριοι συνάδελφοι, ὅσοι ἐνταῖον καὶ τοῦτο πικροτῶντας τοὺς λόγους ὑμῶν τοὺς καὶ ἡμᾶς. Ἄλλ' ὁρεῖται νὰ σὺς δηλώσω, ὅτι τὸ φέρον τοῦ ἐλευθέρου ἑλληνικοῦ λαοῦ τὰς ἐκλογὰς ἡμεῖς, ἐντεῦθεν καὶ ἀσπασόμεθα εἰς ἑλληνικὸς λαός, ὁ καὶ ἡμᾶς εὐγενὴς καὶ φιλόθεος, εὐσεβὴς καὶ φιλοπατὴρ ἑλληνικός λαός, δὲν πταίει καὶ δὲν ἐπταίεν ἀν' ἀρεστὰς καὶ κατὰ τὸ κοινὸς λεγόμενον, εἰς τινα σημεῖα τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ.

Σεβόμενοι τοὺς νεκροὺς ἀντικαταρροχόμεθα πρὸ αὐτῶν καὶ εὐλαβούμενοι τὸν ἡρόδιον χρόνον τῆς Συνελεύσεως, δὲν θέλομεν νὰ ἀνοχλεσώμεν τὴν στήθην ταύτην γεγονότα, τὰ ὁποῖα σπαράσσουσι τὸς καρδίας ἡμῶν. Ἀλλ' ὁ ἑλληνικὸς λαός, ὁ καὶ ἡμᾶς νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ εἶνε πεπεισμένος ὅτι εὐρισκόμενοι εἰς τὸ στάδιον ἀκόμῃ τῆς ἐγκαταστάσεως ἡμῶν, δὲν καταβάλλομεν πᾶσαν προσπάθειαν καὶ θὰ ἀναπτύξωμεν ὅσας ἡμῶν τὰς δυνάμεις, ὅσας καὶ αὐτὸν ἀπαλλάξωμεν τῆς ἐνοχλήσεως καὶ πᾶν ὅ,τι δι' ἡμᾶς ἐδωκίμησεν τὸ Κράτος νὰ ἐκαναδοσώμεν, ὅ,τι μὴν ἀλλὰ καὶ ὑπολογίσμοι συντελεσθῇ τοῦ δημοσίου πλοῦτος ἐν τῇ Χώρα καὶ καταστῶμεν (Χειροκροτήματα).

Ἦδη μέγα εἰς τὸν λόγον καὶ τὴν συμφορὰν ἡμῶν μᾶς ἀνακουφίζει τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Συνελεύσεως, καὶ δι' αὐτὸν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οἱ δὲ λόγοι οἱ προγραμματικοὶ τοῦ ἀξιότιμου προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, σταλῶσιν σαφῶς ἐνδογενετικῇ, ὁρῶσιν ἐπὶ τῆς φελομένης ἡμῶν ψυχῆς. Θὰ παρακαλέσω ὅμως τὴν Κυ-

βέρνησιν καὶ τὴν Συνέλευσιν νὰ ἐπιτρέψωμεν καὶ ἡμῖς εἰς τοῦτο μολοντί φρονούμεν, ὅτι κρεῖται νὰ δοθῇ προηγουμένως ἡ λύσις αὐτοῦ ἐν τῇ Βουλῇ.

Ἀναφορικῶς ὅμως πρὸς τὸ δυναστικὸν θὰ μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ μὴ ἔχωμεν τὴν γνώμην ταύτην. Κύριοι, μὴ παραξενεθῆτε, ἐάν ὁ προσφυγικὸς κόσμος ὁλόκληρος μετὰ τοῦ ὁποίου στροβιλιζομαι ἀπὸ τοῦ 1914 καὶ ἐντεῦθεν δὲν διακτεῖται συμπᾶς πρὸς τὴν δυναστείαν τὸν Γλύμπουργ, ἐπ' ὅσον ἐλπίσθετε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ὀλιγωτέρα ἡμῶν παθόντες, δὲν διακτεῖται ἐμμενὸς πρὸς αὐτὴν. Τὸ παλάτι, κύριοι πληρεξούσιοι, τὸ παλάτι, ἠδὲποτε μᾶς συνεπαύθη, οὐδέποτε μᾶς ἐπένευσεν, οὐδέποτε ἐνδιαφέρθη περὶ ἡμῶν (Ὕψος).

Καὶ ὅμως ἡμεῖς ποσὸν ὅχι ἐκστῆμεν ἐκείνους σκλάβοι ὄντες; ἢ ἐάν Κωνσταντῖνον! Ἐάν ἡ ἐλευθέρωσις τὸν ἡδὲ Βασιλέα τῆς, ἡμεῖς τὸν αὐτὸν ἡμῶν ἀντοκρότορα εἰς τὸ Βυζάντιον! ἢ καὶ πάλιν!

Καὶ ποσὸν ὅχι καὶ αἰσῶς καὶ φυλακίσεις δὲν ἐπένευσεν δι' αὐτὸν! Καὶ ὅμως ἡμῶν; δὲν μᾶς συνεπαύθη, δὲν μᾶς ἐπένευσεν, ὅχι ἐνδιαφέρθη δι' ἡμᾶς.

Ἡ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑ ΤΩΝ ΓΛΥΜΠΟΥΡΓ

Καὶ ὅχι ἐπιτρέψῃ ἡ Συνέλευσις ὅσοι ἐκ τῶν παλαιῶν παραδειγμάτων τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀντιπαρῶν, τοῦ ὁλοῦ τινὰ παρουσιάσω ἐνὸς τοῦτον. Ὅταν ἐξῆλθεν ἡ Τουρκία παρὰ τὸ πλεονὸν τῶν Μισσηνιστικῶν Δυνάμεων, μετὰ ἕνα μῆνα ἀντιπροσώπευε τοῦ προσφυγικοῦ κόσμου ἐνερπίζοντο ἐνώπιον τοῦ Κωνσταντινίου ἀπὸ προηγουμένων τῶν διερμήνευσε διὰ τὸ ἀλαφροῦ, ὅτι οὐτε πολυμῆκας παρασκευῆς ἐπ' ἐπὶ οὐτε ἐκστρατείας ἐπιδιώκοντες, οὐτε ὁσπερὰ δι' ἀπομακρυνθῆναι μετὰ τῆς Τουρκίας ὁλοῦ ἐννοοῦν. Μόνον πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Ἑλλήνων ὡφείλαμεν τὴν συμφορὰν τὸν ἀλυτρώτων ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ τὰς καταδυναστεύσεις αὐτῶν νὰ ἀναπτύξωμεν. Ἐδέχθη τὴν ἐπιτροπὴν καὶ ὅταν αὐτὴ δι' ὀλίγων λέξεων ἐξεργασθῇ τὴν συμφορὰν καὶ τὰ δεινοπαθήματα τῶν δυστυχῶν ἀδελφῶν μας ὁ τότε βασιλεὺς στραφῇ ἀποτόμως εἰπών:

«Καταλαβαίνω, πᾶς ἐναι πόλεμος μὲ τὴν Τουρκίαν διὰ τελείωσιν αὐτὰ τὰ ζητήματα. Φαντάζεσθε ὅποια χάρα καὶ ὅποια ἀγέλλιας ἀντιπύθη ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ τῶν δυστυχῶν προσφύγων. Καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἐκείνους προσέδεσθε. Ἀλλὰ μᾶς ἐπρόβλεπεν ἡ Εὐρώπη». Καὶ ὅταν ἐτόλμησε εἰς ἐκ τῶν προσφύγων νὰ τοῦ εἴπῃ: «Ὁ προσφυγικὸς κόσμος

ἐπ' αὐτοφῶν προσφύγων νὰ ὀρίσθω μετὰ περικτήσεως περικτεῖται εἰς τὸ πλοῖτόν διὰ τὸ καύσιν! Φαντάζεσθε λοιπὸν τὴν μῆνιν καὶ τὴν καταφῶν κατὰ τῶν δυστυχῶν προσφύγων.

Ἄν θέλω κύριοι πληρεξούσιοι νὰ κοιτάσω περισσώτερον τὴν Συνέλευσιν. Οἱ πενθόντες; καὶ θρηνοῦντες; δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ συνεγίσουν τὸ μαρτυρολόγιον τῶν Σεβόμενων τούτων; τοὺς νεκροὺς ἀντιπροσώπευσε αἰσιπλῶς πρὸ αὐτῶν ἀναφανόντες; Αἰωνία ἡ μνήμη τῶν θανόντων καὶ ὅρα καλὴ εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀπῆλθον ἐντεῦθεν. ἡμεῖς μόνον τοῦτο τοιζόμεν: ὅτι κατόπιν τῆς τραστίας ἐθνηκῆς καταστροφῆς, διὰ τὴν ὁποίαν κυρῶς καὶ πρωτίστως θροῦμεν ὑπαίτιον τὸ Παλάτι καὶ συγκεκριμένως τὴν Δυναστείαν τὸν Γλύμπουργ, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀνεχθῶμεν τὴν Δυναστείαν ταύτην. Φρονούμεν μάλιστα ὅτι ἐάν καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν δὲν ἔπαιζε δυστυχῶς ἐπὶ τοῦ ὁρόνου ὁποῖος; τῆς Δυναστείας ἐκείνης μέχρις ἐσχάτων, ἴσως; τὸ ἔθνος θὰ ἐπένθει περισσώτερον τὴν κολλοσιάν ἐθνικὴν συμφορὰν. Διὰ τοῦτο ὁλοκληρῶς; τὸ Κράτος—δὲν λέγω ἡ Πατρίς καὶ ὁ λαός—δὲν ἐπένθησαν ὡς εἶδε καὶ ὅσον εἶδε τὴν συμφορὰν καὶ τὴν καταστροφὴν ἐκείνην. Καὶ ὅμως; τῷ 495 π.Χ. ὅταν κατεστράφη ἡ Μίλητος καὶ ἐτόλμησε ὁ Φρόνιμος νὰ ἐμφανίσῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς κατεστραγμένη διὰ ὁραματος τὴν αἰώνιον τῆς Μιλήτου, ὁλόκληρον τὸ διὰ τὸν ἐξελθόντα εἰς δάκρυα, ἀπηγορεύθη ἡ περαιτέρω παρουσίασις τοῦ θένου καὶ ἐπεβλήθη πᾶν ἡλὸν δραχμὸν εἰς τὸν συγγραφέα αὐτῶν ἀναμνησάντα σκίημα κακίαν.

Καὶ ὅμως; ὅχι μία Μίλητος, ὅχι μόνον μία Ἰωνία, ἀλλ' ὁλόκληρος ἡ Μ. Ἀσία, ὁλόκληρος ὁ Πόντος; καὶ ἡ Ἀν. Θράκη καὶ ἡ Β. Ἠπείρος ἔχουν καταστροφὴ κατ' ὁλοκληρίαν καὶ ἐκρῆσθη ἐκ μεμελίων—ἐνφ' ἀκαταμυρίας στήθην καὶ μαρτύρων διελθόντα ἄλλοτε ἐπὶ ὁραίας ἐκείνης χώρας δὲν τὸ ἐπένθησαν—καὶ τὸ ἐθνικὸν πένθος; δὲν ὑπῆρξεν ὅσον ἐπένθη εἰς τὸ πένθος; τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοῦτο ὅχι ὅσον δι' ἡμᾶς ὅσον πρὸς παραδειγματικὸν καίφρονημα τῶν νέων γενεῶν... Ἐν αὐτῇ περιπτώσει τὰ γεγονότα εἰνε αἰὼν γεγονότα καὶ ἄλλως; πᾶς δὲν δύνανται νὰ γίνωσι, παρὰ ὅσοι; ἐμνιν. Ἐν τούτοις καὶ ἡ ἀνάμνησις εὐκλεῖον ἡμερῶν ἐν ὥρᾳ δυστυχίας ἐνφ' ἀπ' ἐνφ' ὁλβία συγγόνος; ἀνακουφίζει. Καὶ ἐνθυμοῦμαι, ὅτι, ἄλλοτε ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων ἀπὸ τῆς ἐπιστομῆς ταύτης θεσπῶς; ἡλῶνε τὸν χάρτην τῆς Μεγαλῆς; Ἑλλάδος; μετὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ συνεχίσει καὶ θὰ ἐμῆλπισεν κερδίσει ἀπὸ μέτραν. Ἀπὸ τῆς Ἰλίας ταύτης; θέσπῶς ἐγὼ ὁ τυταίνος; καὶ ἡλῶνε; ἀντιπρόσωπος τοῦ προσφυγικοῦ κόσμου ἀπῶν τὸν χάρτην τῆς Ἑθνικῆς καταστροφῆς; (Συγχρόνως; ἐπιδεικνύει μελᾶν καὶ ἐρυθροῦσιν χάρτην) Τὰ μὲ ἐρυθροῦσιν αἰματώδες χροῖμα σημεῖοι μὲν εἰνε τὰ μέρη τὰ ὁποῖα κτερίζομεν ἀνεγίτλοισι; τίτλος; μετὰ τὴν συνθήκην τῶν Σεβρών καὶ τοῦ Νεῖτ, τὸ ἀλαφρὸς ἐρυθρὸν εἰνε ἐκείνους τὸ ὁποῖον κατελθόμεν διὰ προσήλωσης τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν Μικρασίᾳ τὸ δι' μέλαν καὶ πένθιμον εἰνε ἐκείνους τὸ ὁποῖον κατελθόντες αἱ μετανουμνηστικαὶ Κυβερνήσεις; καὶ τὸ ὁποῖον αἰφνιδίως ἐγκατελείψαμεν, ὅσοι ἐγκατελείψαμεν καὶ τόσα ἄλλα πολὺτιμα τιμολογῇ καὶ ἰδεώδη. Καὶ ὅμως; οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἑθνικοῦ λαοῦ, Κύριοι πληρεξούσιοι, ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης; κατέπαυλιν ἄλ. ὅτε ἐκρούσαν τὸν Κόσμον τὸν δρακομικρασιατικὸν κινδύνον. Δὲν εἰσπρόσθεσαν!

των προσηνών των γενών, παρακαλούν
όπως η εφάπαξτος θύων
σφαιρίαι να συμπληρωθεί εκάστοτε τα κυκλόν πα-
ροουσιζόμενα κενά.

Επί των κυβερνητικών δηλώσεων, κύριοι
πληρεξούσιοι, θα έχω την τιμήν ν' ασχολη-
θώ την Συνέλευσιν επί των τριών μόνον,
τών κατ' έρε θεμελιωδών σημείων, τ. έ. επί του
προσφυγικού, του πολιτειακού και του δυνα-
στεικού. Και όσον μόν άφορά το πρώτον, ό-
φελον να όμολογήσω, ότι, ως αντιπροσωπος
και έχω του προσφυγικού κόσμου, κατέχομαι
υπό βαρύντατης συνειδήσεως διά τους όμολο-
γούμενους τιμητικούς περί προσφύγων χα-
ρακτηρισμούς του αξιοτίμου κυρίου άρχηγού των
Φιλελευθέρων ως και διά το θερμόν προγραμ-
ματικόν ύπερ αυτών ενδιαφέρον της Κυβερνή-
σεως. Οδόλος άμπερβάλλον άλλως τε περί
τούτου. Το κομμα των Φιλελευθέρων άνεκα-
θεν, από της πρώτης μέχρη της δευτέρας ή-
μιον προσφυγής εις Ελλάδα, ύπήρξε στοργι-
κώτατον προς ήμεις. Έντεθεν και όλόκλη-
ρον νομοθεσίων ύπερ ήμιν έδόξασι και 'Υ-
πουργοίον ιδιαίτερον προς τους ίδους εν, άλ-
λά και περί της θριαμβικής επανόδου των
προσφύγων εις τας πατρίδας; έστίας τον
ειργαστή, έμφοθήσε και έλέγησε.

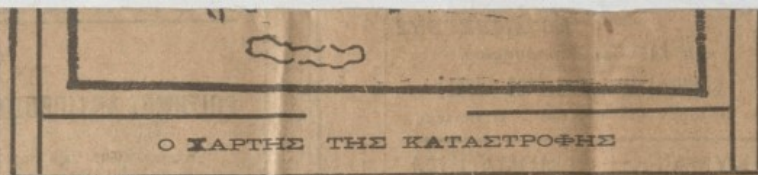
Έάν την έθνικην ήμιν έλευθερίαν επί πολ-
λόν να χαρώμεν δέν ήξιώθημεν, δέν είμεθα ή-
μεεις οι υπαίτιοι, ό, πολύ ευστόχος έτόνι-
σεν ο αξιοτίμος άρχηγός των Φιλελευθέρων.
Διότι διερωτούμεθα: εις τί ήμεεις ήμαρτομεν;
ή ποιάς ήθικας άρχας παρέβημεν; ή ποιάς
υποχρεώσεως ήμιν προς την Πατρίδα δέν έπε-
τελέσαμεν, ώστε να τιμωρούμεθα διά δευτέ-
ραν φοράν δι' έκχώσεως από τας πατρίδας
ήμιν έστίας; Μή την πίστιν ήμιν αλλόθρη-
σκον δέν έτηρήσαμεν; Μή εις την έθνικην ιδέαν
όλοφύγως δέν άπερωθήμεν, ή μη υποχρεώ-
σεως ήμιν προς την Πατρίδα και τότε σκαλός
όντες και έλευθεροί επί τι διάστημα δέν έε-
πληρώσαμεν; Αλλά περί τούτων άλλοι γενέ-
σθουσιν κριταί και τιμηταί. Ημεεις ήδη πεν-
θύσαμεν και θρηνησάμεν! Και είνε το πένθος ή-
μιον το βαρύν έντονος διαμαρτυρία κατά της
προσγεννημένης εις ήμάς άδικίας. Και είνε ο
θρήνος ήμιν διάτορος κραυγή πόνου κατά
των υπαίτιων της συμφορας ήμιν. Μέσα ό-
μως εις το βαρύνπνθος και εις την συμφοράν
ήμιν, εις ήν καλινδούμεθα, δέν δύναμεθα ν'
άποκρύψομεν, ότι τόσοι και την πρώτην ό-
σον και κατά την δευτέραν ήμιν προσφυγήν,
αντικρύσαμεν εις την Έλευθερίαν Ελλάδα τας
άγαθώτερας; και αδελφικώτερας των διαθέ-
σεων εκ μέρους του άδελφού ελληνικού λαού,
όπως και τας ευμένεστερας των προθέσεων
εκ μέρους των Φιλελευθέρων Κυβερνήσεων.

Η ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΠΡΟΦΥΓΩΝ

Ο Έλευθερος Έλληνικός Λαός ύπήρξε και
διατελεί ακόμη στοργικός απέναντι ήμιν.
Ηνωείς και τότε όπως και σήμερα τας άγ-
κάλας αυτού και μάς περιεπύχθη, μάς ήπα-
σθη εις το μέτωπον, τη μετωκία του από το
στόμα του έβγαλε και μάς την προσέφερε.

Διότι αι συγκαταστάσεις και άλλεπάλληλοι
φορολογίαι, αι επιτάξεις οικημάτων, αι αμάλ-
λωτριώσεις γαιών τι άλλο σημαίνουν παρά
τούτο; Και δέν ήρξθη έκς έδω, παρά άρ-
μάτως τα πάλαιά του, τα λεγόμενα κούρα
του και τα έστειλε ν' άγωνισθουν δι' ήμάς,
να πολεμήσουν δι' ήμάς, να χάσουν το αίμα
των δι' ήμάς, να αποδώσουν δι' ήμάς, να
έλευθερώσουν ήμάς! Τόν ευγνωμονούμεν!
Μή δύναμεν, μη έχοντες επί του παρόντος
τίποτε άλλο να προσφέρωμεν προς τον άδελ-
φόν Έλληνικόν λαόν, την ευγνωμοσύνην ή
μων την άμερονα προσέφερον. (Φωναί:
Ευγε!) Διότι, αν τα πάντα άπωλώσαμεν ό; εκ
των άλλεπαλλήλων έθνικών συμφερόντων και κα-
ταστορών, δέν άπολέσαμεν, κυρία, την τι-
μήν και την δημοκρατικήν ιδέαν. (Χειροκρο-
τήματα).

Ηδη διανύοντες το στάδιον της άποκατα-
στάσεως ήμιν εν τη έλευθερία Ελλάδα ως
ελλικονίτες και τίμιοι όφείλομεν να όμολογή-
σωμεν ότι και όχληροί και φορτικοί προς τόν
Έλληνικόν λαόν ύπήρξαμεν, διότι ή συμφορά

βέρνησιν ως και την Συνέλευσιν, όπως οι ό-
ραιοι όδοι λόγοι ως τάχα μεταβληθώσιν
εις έργα και εις πράγματα, διότι εν μέσω
μάλιστα χειμώνα και μια στείγη παρεχόμενη
άνευ άποτελεσματος ύπερ άποκαταστάσεως
των προσφύγων, είνε έπιτήμιος και έπισω-
ρεύει συμφοράς επί συμφορών και θύματα επί
θύματων. Με την άγαθήν αυτήν πεποθήσιν
και έλπίδα ταρματίζον τόν λόγον μου επί του
προσφυγικού ζητήματος και εισερχομαι εις το
δυναστικόν. Έαν το σεβαστόν άκροατήριόν
μου έχη καταπονήσιν έκ των από της θέσεως
ταύτης μέχρη τούδε εκφωνηθέντων λόγων, δύ-
ναμαι να αναβάλω δι' αύριον. Έάν όμως με
κάμνη την τιμήν να με άκούση και περαιτέρω,
συνγίξω.

ΦΩΝΑΙ: Όχι, όχι. Έξακολουθήσετε.

ΠΟΤΕ ΕΝΔΕΙΚΝΥΤΑΙ ΤΟ ΛΑΟΦΗΦΙΣΜΑ

ΦΙΛΑΝΔΡΟΣ.—Επί του πολιτειακού λοι-
πόν τότε πρώτον και έπειτα επί του δυναστι-
κού. Και άναφορικός μόν προς το πολιτεια-
κόν, θα μόν έπιτρέψη η Συνέλευσις να προνώ,
ότι καθ' ήν έλασιν ανά τόν κόσμον όλον
πνέει όρμητικόν και άκράτητον πνεύμα δημο-
κρατισμού, άποτελεί—ας μοι έπιτρέψω-
λέξω—άλογος δια την Ελλάδα, να έχωσι
κόμη μεσαιωνικών νοσημάτων. Διά της Ε-
λλάδα, εις την οποίαν έσπάρη και έπείσθη-
σεν, εκκαλλιεργήθη και ανεκτήθη και έπα-
λώς εκαρποφόρησε και εύσχετικώτατα αποτε-
λέσματα του δημοκρατικού πολιτεύματος, εις
την Ελλάδα, ή όποια είνε ή μήτηρ και ή πό-
ρις των δημοκρατικών ιδεών και των δημο-
κρατικών άρχων, δέν έπιτρέπεται να ασκήτη και
να διαστή η άκομή, αν πρέπη να άποληφεί, χει-
ρας της και να άγχαλίστη την ποδάρκην κόπην
της ήν να προσπαθήσιν δι' έλπίαν να άντι-
μετωπίσιν αυτήν και την κρατικήν, καθ'
ήν στιγμήν ή σεινή έστιάς άκτινοβολεί επί της
Άκροπόλεως. Τό νύ κείνη, κύριοι, να
άντικρίσιν και άσπαρδή την δημοκρατικήν ι-
δέαν ή Ελλάδα; δια λαοφηφισμού, τούτο ση-
μαίνει ότι ήμεεις, άμνηστους της θεάς τυ-
τής δέν τολμούμεν δι' έσθίας να βαδίσωμεν
προς αυτήν, να την άφίνομεν έκδυστον και έγ-
καταλείμεν την εις τους όρμούς διά να την
περιουσιλέγουν και την περιφρονούν ξένοι,
οι όποιοι έναρμόνουνται διά την άπόκτησιν του
τεκνίου ήμιν.

Τό λαοφήφισμα! Αλλά τούτο, κύριοι, ού
δέποτε έκαράξαι άπολύτως το έθνικόν πρόη-
μα, και ούδέποτε έμνησιν και εκμαίεσαι
άπολύτως το έθνικόν συμφέρον. Όρθός λοι-
πόν και οι κοινωνιολόγοι συγγραφείς χορίζον
τά ζητήματα επί των όποίων πρέπει να διετα-
χθή λαοφήφισμα. Είς την Έλβετίαν επί παρα-
δείγματι, εις το πρότυπον ευνομούμενον του-
το κράτος, δημοφιλία διαδέχεται επί συγ-
γκριμένων διατάξεων, π. χ. επί φορολογίας
του Κεφαλαίου, επί έννομιοστασίας και επί
άλλων παρεμφερών ζητημάτων. Προκειμένου
όμως περί έννοιας γενικών και άφρονημένων,
όπως είνε το ζήτημα της έλευθερίας των λα-
ών, του πολιτεύματος αυτού, και των τοιούτων,
επί των ζητημάτων αυτών ένδοιαίται, άποκα-
σιζει και ρυθμίζει ταύτα ή διανομένη τάξις
του Έθνους εν τη Βουλή.

Και ήμεεις προσπαθώμεν διά λαοφήφισμα-
τος να λύσωμεν ζήτημα τόσοι σοβαρόν, το
όποιον έκρεπεν εύδως έξ αρχής να θεωρη-
θεί τάπητος εν τη αίθυσή ταυτή και να λύ-
σωμεν αυτό άπαιε διά παντός ένταύθα. Έπ'
όσον όμως κολλούται ντες έξ ήμιν εις τού-
το, διότι ένώπιον του λαού ύπεσχέσθην, όπως

Μαγικώτατα φρονεί, ότι το να έξέλθω ή Τουρ-
κία παρά το πλευρόν των Μεσοευρωπαϊκών
Δυνάμεων—άπεφύγαμεν να έλπομεν παρά το
πλευρόν της Γερμανίας, διά το εύδικτον του
πράγματος—έξυμνηται διά έθνικά ήμιν
συμφέροντα, τότε έστραφή άπότομος και είπε:
«Μα φίνεταί πως; οι Τούρκοι δέν είναι και
τόσον μικροί, αλλά σεις τους παρατσούεστε!»

Π. ΚΑΡΑΪΑΝΟΣ.—Διακόπτον λέγει ότι:
ένδοιμους ότι κατά το δεύτερον έτος του
Ευρωπαϊκού κλέρου συνήντησα καθ' όδόν
τόν έντιμον και σεβαστόν στρατηγόν κ. Λαγ-
κλήν. Ητο πελιδνός και άγρος. Τόν έρωτώ:
στρατηγέ τί έχετε; Και μοι άπαντή: Κατέγ-
ρχομαι, άγαπήτε Καραϊάνα, από τα 'Ανάκτο-
ρα' έπηγα να συστήσω εις τόν Βασιλέα να
άκολουθήσιν την έθνικην πολιτικήν και να τε-
θή επί κεφαλής του ελληνικού στρατού και να
βαδίση παρά το πλευρόν των μεγάλων ήμιν
συνμάχων. Ο Βασιλεύς όχ μόνον άντέστη
έκ τούτο, αλλά μοι είπε: αυτοί δέν είνε
σύμμαχοί μας; συμμαχός μόν είνε ο Βούλα-
ρος και ο Τοδόκος!

Κ. ΦΙΛΑΝΔΡΟΣ.—Και όταν ή στήλη ά εκείνη
άπάντη; έδόθη και τόν τότε Βασιλέα, κα-
τακληρώς ή έκαρπώθη των προσφύγων τή ά-
πίστησιν: «Πάντα, Μαγικώτατε, να παρα-
τούσαμεν ήμεις τους Τούρκους, διότι ύπη-
κούσαμεν τήν εις τας έμμενούς, τόν προ-
βλεπόν και προσηνέων άντιπροσώπων μας».

Έπ' αὐτόν παραδείγμα: Διά μυρίον κινδύ-
νον και διαφοράν μέσον κατήλθεν εκ Φανα-
ρίου ν. Κωνσταντινουπόλεως κλεινός και
περιστοτός ιεράρχης, ο όποιος ένεφανίσθη
έκ τής τής τότε μεγαλειότης; και όταν έε-
πείσε, πως τα δεινοκάθματα του Έλληνι-
κού και Μεγαλειότης του προσέφερε την
έπ' αὐτόν:

«Να φροντίσετε να τα περνάτε καλά μέτους
Τούρκους». Αλλά μάς σκοτώνουν, μάς σπάρ-
νουν. Τίποτε; να τα περνάτε καλά!

Δέν είθερος σέ ποια φαρμακείο θα έπρεπε
να έκτελέσωμεν αυτήν την ροσάταν, ή όποια
έγραφε: «Να τα περνάτε καλά με τους Τούρ-
κους», έπ' όσον έκείνοι μάς έσπάρνιν!

Τούτον: Όταν κατ' επανάληψιν έλητήσα-
μεν να έκτελέσωμεν μνημόσυνον εν Αθήναις
ύπερ των εν Τουρκία ύπερ πίστεως και πα-
τρίδος πεσόντων και διασκορπισθέντων; έξα-
φανθέντων πατέρων και αδελφών ήμιν, δέν
μάς έδίδετο ή άδεια να γίνη το μνημόσυνον
έκείνο; και διατί νομίζετε; Διά να μη διγῆ
ή εμιασθήσια των Τούρκων; Και όταν το
μνημόσυνον επί τέλους έκτελέσθη, εισόρμη-
σαν εις τόν νούν τα όργανα της τάξεως και
από άνέρεων τόν διασαν των κολλήθων
και έργων την βυζαντινήν σημαίαν και κα-
ταπατήσαν τόν στέφανον των προσφύγων και
άλυτρωτων, μάς ώδηγήσαν με τις έφορούχας
εις την είρκην διότι πολιτικό δήθεν λόγοι
δέν έπιτρέποντο και σάς όμολογώ ότι ο έμ-
νημόσυνος έκείνος; λόγοι δέν ήτο πολιτικός;
πως θα έτολμούσαμεν να δίξωμεν τόσοι πολύ
εκκινδύνει πράγματα;

Γ. ΜΠΟΥΜΠΟΥΧΑΣ.—Ποία έποχή ήτο;

Κ. ΦΙΛΑΝΔΡΟΣ.—Μάιος του 1916. Και
όμιλούντες διακόπηκεν κατ' επανάληψιν και
έκ ποτε σημείον; Άκούσατε εκ ταγματικών
αυτ' σημείων λέγοντες: «Ας σχίσω εις τεμά-
χια το Έθνος; τα έθνικά του συμβόλα; άς τε-
μαχίσω εις λωρίδας ή Έκκλησία; τα ιερά της;
άμια, ίνα εκδόσθαι τας πληγές των σκλα-
βών, εάν έννοείται έμμεναι τοιούτοι. Αυτό
ήτο το έπίμαχον σημείον του λόγου, το ό-
ποιον έθεωρήθη επικίνδυνον και πολιτικός έ-
πιπολις».

Και έπρεπον: Όταν έξεργάγη ή ακραία του
Τατούου ή εφάπαξτος φαντασία των άνθρώ-
πων έκείνων όποια καθ' ήμιν δέν είνε εκ-
μαίεση! Διέδωσαν ότι είχαν δθεν συλλάβει

Ι. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΣ.—Εί; όρθ; πληρεξού-
σιος ει; την διαλυθείσαν Συνέλευσιν έχου-
κρήσσε την δήλωση της μετεβόσεως του
Κωνσταντίνου εις Σκώρην.

Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΔΑΣ.—Εί; ό όποιος
άπεδοκίμασθη άμέσως υπό της θρακικής όμ-
δος και έξέλγει διά Τουρκικών γρήφων.

ΦΙΛΑΝΔΡΟΣ.—Πιθανόν, κύριοι, να συνέρη
το τοιούτον. Ναί, δέν άποκλείεται τούτο να
έγινε. Ίσως, διότι ήμεεις, παρ' όλην την θύλ-
αν της καταστροφής, την όποιαν έβλεπομεν
ένοςήτητος, διετηρώμεν ακόμη μέσα εις
την ψυχην ήμιν πίστιν περί σωτηρίας των
κινδυνευόντων μερών μας. Διότι άλλοιμονον
έάν από τα άτομα και από τα έθνη εύκόλος;
έκλειψη ή πίστις. Ναί, είχομεν ακόμη πίστιν
και έλπίδα όπως πίστιν πρέπει να έχουν και
όλοι έκείνοι, οι όποιοι έννοούν άγωνισθόντων
της δημοκρατικής; ιδεολογίας; αφού και αυτοί
όΝάτσαροις την πίστιν ύπερ των πάντων έθεσαν,
είπων το περίκλητον: «ό έχον πίστιν». Αλλά
και κατά άλλο πρακτικώτερον είλε κατατρέ-
χε: «ού πώς ο λέγων μοι Κύριε, αλλ' ο ποιών το
θέλημα του Πατρός μου...» Επομένως δέν άρ-
κει να λέγη κανείς ότι είνε δημοκρατικός και
ότι έχει δημοκρατικήν ιδεολογίαν, αλλά πρε-
πει και να εργάζεται, να άγωνίζεται προς έ-
πικρατήσιν αυτής. Έπανερχόμενος επί του
θέματος, κύριοι πληρεξούσιοι, δηλώ προς ύ-
μάς, ότι ήλθε από διετίας στιγμή, κατά την
όποιαν οι άντιπρόσωποι των Θρακών εν τη Ι'

των Έλλήνων Συνελεύσει, έμνημόσυνον επί πληρο-
φορήσθησαν από πρός τον Μ. Δυναμείας, ότι
πρός τη Μικράν Ασίαν εκινδύνεσε και ή Θράκη.
Συνετρημένοι τότε συνήλθοντες κατ' ιδίαν και
συνετάξαμεν σχεμικόν ύπόμνηματόν όποιον παρε-
δόσαμεν έμπιστευτικώς εις ύπουργόν, άντικα-
θιστάοντά τον τότε Πρόεδρον της Κυβερνήσεως;
άπουσιάζοντα εις Ευρώπην, τον όποιον πα-
ρεκαλέσαμεν όπως το εισαγάγη τάχιστα εις
το Έπουργικόν Συμβούλιον. Μετά μίαν έβδο-
μάδα εις εναγώνιον ερώτησιν μας, άπαθώς
και άπαράως μάς απήντησε: «Αι το έχιστα
στη τάπη μου! Ναί, κύριοι πληρεξούσιοι, ύ-
πόμνημα με δοκουμένα τοιαύτη; σοβαρότη-
τος, ύπόμνημα το όποιον διαλαμβάνει ότι
κοντά ει; την Μικράν Ασίαν, εκινδύνεσε και
ή Θράκη, έκατήχη επί μίαν έβδομάδα εις τα
θέλματα του ύπουργού έκείνου και δέν έξηλθη
εμήν...

ΠΟΛΛΟΙ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΙ.—Πότες ήτο
ο Έπουργός έκείνος;

ΦΙΛΑΝΔΡΟΣ.—Ο κ. Βοζίκης ο Γεν. Διοι-
κητής της άπολυτελείας μετέπειτα Θράκη;
μας ο όποιος άντικαθίστα τον άπουσιάζοντα
τότε εν Εύρώπην πρόεδρον της Κυβερνήσεως εν
τῷ ύπουργείῳ της Δικαιοσύνης και τη διε-
θύσει του πολιτικού γραφείου. Όπως και
ήμεις έκρίθη ως άρμόδιωτερος; εις ποίον άλ-
λον να άποτανθώμεν; Όσοι: πέσει στη
θάλασσα, το φείδι άρκάμην λέγει μια πα-
ροιμία.

Και ήρωτώμεθα: «που έμείθατε σεις, ότι
κινδυνεύει ή Θράκη; Μας το είπε ο δεινός
προεσβυτής απηνήσας τότε έμειν εν έμβρόν-
τητος. Αλλά σάς έκτεώμεν κ. Έπουργέ,
ώσποτε την δυστυχή Θράκην, σώσατε την Μ.
Ασίαν.

Δέν διατρέχοντες κανένα κίνδυνον μάς απήν-
τησεν στερεοτύπως.

Διά ταύτα και άλλα παραπλήσια, κύριοι,
παρκαλώ να πιστεύσετε ότι διά των προσ-
φυγικών κόσμων, ο όποιος ούτε καταράται,
ούτε βλαφφημαί εν τη δυστυχία του,
διά των προσφυγικών κόσμων ή Δυναστεία
των Γλυξέπουγ δέν είνε δυνατόν να είνε
πλέον εύμενης και άνεκτη. Ως άντιπρό-
σωπο; δέ και έχω του προσφυγικού κόσμου
προσωπικώς και εκ μέρους έκείνων εκ των
συμπολιτών μου προσφύγων, με τους όποιούς
ήλθον εις έπαφήν και έσφυροκόπησαν και έ-
στηθεσκόπησαν τας διαθέσεις αυτών, έπιση-
μός και κατηγορηματικός δηλώ, ότι και συ-
ζήτησις καν περί επανόδου της Δυναστείας;
αυτής, άποτελεί δι' ήμάς χλευασμόν και
προσβολήν και πλήγμα κώριον προς τόν πό-
νον και την συμφοράν ήμιν, τον θύματον
μιάς οικτρής πολιτικής; και μιά; άμαρτωλής
Δυναστείας!...